

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԹԱԳԱՒՈՐ

Մենք չունինք այսպես կոչված առաջին, զոր Կաթոլիկ եկեղեցին կը կատարէ իր եկեղեցական տարւոյն վերջին կամ Ս. Ծնունդը կանխող Գալստեան (Advent) շաբաթը կիրակիները նախադրող կիրակիին: Բայց, բոլոր քրիստոնեայ ժողովուրդներու նման, կ'ընդունինք զԱյն իբրեւ գերազանց Տէրը — և ուստի թագաւորը կամ թագաւորներու թագաւորը, ինչպէս կը կոչենք զԱյն մեր եկեղեցւոյ աղօթքներէն մէկուն մէջ — համայն տիեզերքի:

Քրիստոս պիտի թագաւորէր Յակոբի տան վրայ և Անոր թագաւորութիւնը վերջ պիտի չունենար: Այդպէս նախաձայնած էր Գաբրիէլ 'հրեշտակապետը' Անոր հրաշալի ծնունդը Ս. Կոյսին աւետած ատեն:

Թէ ինչպէ՞ս Քրիստոս տիրած է աշխարհին: Պատասխանը պարզ է: Նախ գոյութիւն ունի Քրիստոնէական եկեղեցին, իր հոգևոր թիրակալութեան սահմանները ընդարձակած երկրագունդի ամէնէն խուլ անկիւնները մինչև, միլիառը անցնող իր հետեւորդներով, այս արեւի տակ ապրող գրեթէ բոլոր ցեղերէն ու ժողովուրդներէն: Այն եկեղեցին՝ որուն ռեֆորմի գունդերն իսկ պիտի չկարենան յաղթահարել: Յետոյ, Քրիստոս տիրած է մարդկային մտքին իր հիասքանչ մշակոյթով ու քաղաքակրթութեամբ: Դիտեցէ՛ք աշխարհի քարտէսը: Որքա՞ն ծաւալած է քրիստոնէական մշակոյթը և որքանով նպաստած մեր զգացումներու յղումին ու նկարագրի աշխուսցման: Որքանով օժանդակած է ճարտարապետութեան, երաժշտութեան, բանարուեստի և այլ արեւելեաններու զեղանրաշ փթթումին:

Պատահականութեան մը արդիւնքը չէ որ, վերջին քսան դարերու ընթացքին, մարդկային պատմութեան քանազան բնագաւառներուն մէջ իրազգործուած նուա-

ճունքերը, իբրեւ արուեստ կամ գիտութիւն, կատարուած են Քրիստոսի թագաւորութիւնը ճանչցող, անոր հպատակութիւն յայտնած երկիրներու մէջ ու ժողովուրդներու միջոցաւ: Հեռու քրիստոնէութեան նպաստէն, Շէյքսպիր մը, Միքէլ-Անճէլո մը կամ Պէթրովէն մը պիտի չկրնային ըլլալ այն՝ ինչ որ եղան և կամ մարդկութեան տալ այն՝ ինչ որ տունին: Արեւելքը քարտէսէն Քրիստոսի լոյսին բացուած Եւրոպան ու Ամերիկան, ջնջեցէ՛ք քրիստոնէական մտայնութիւնն ու քաղաքարարանութիւնը, ու կենաքը չաաբան պիտի կորսնցնէ իր քաղցրութիւնն ու հրապոյրէն, նախաքրիստոնէական դարերը յիշեցնող սոււայտանքի ու խաբափութեմէ միջնորդին հեռանկարովը համակելով սրտերը թշուառ աղամորդիներու:

Բայց ինչպէ՞ս ամէն թագաւոր կամ իշխանութեան գլուխ գտնուող անհատ իր օտարադասներէն՝ այնպէս ալ Քրիստոս հպատակութիւն ու նազանդութիւն կը պահանջէ մարդ արարածներէն: Հպատակութիւն մը սակայն որ չի պարտադրուիր բիրտ ոյժով ու պատժական անազորոյն օրէնքներով: Որ չի դնէր մեր ուսերուն լուծ մը, վեր՝ մեր սկզբն անձին սահմանափակ կարողութիւններէն: Որ կը յատկանշուի իր երկայնամտութեամբ, երբ պատժիչ իր բազուկը չի դար հարուածեալու միջ, ամէն անգամ որ ըմբոստանանք իր հեղինակութեան դէմ ու թերանոք պարտաճանչել հպատակներ ըլլալու մեր դերին մէջ:

Քրիստոս Տէրունական Աղօթքին մէջ մեզի սորվեցուց խնդրել որ երկրի վրայ ալ հաստատուի իր թագաւորութիւնը, ինչպէս է ան երկնքի մէջ. «Եկեղեցի արքայութիւն քո»: Բայց չի բուսեր միայն թուրքական կրկնել այդ բարի բաղձնաքը: Պէտք է որ անձնիւր քրիստոնեայ անհատ իր սեփական — ի՞նչ փոյթ սկար — միջոցներով աշխատի ու սատարէ այդ թագաւորութեան օր առաջ տիրապետման մեր ժողովրդին ալ վրայ:

Ըսինք թէ Քրիստոս թագաւորած է ժողովուրդներու մէջ նաև քրիստոնէական հարուստ մշակոյթով: Հայց. եկեղեցին ալ, իբրեւ միջնորդ ինչպէս եկեղեցին, դարերու ընթացքին, իր հովանիին

տակ ստեղծած է ուրոյն մշակոյթ մը՝ որ պատուով կրնայ մրցիլ աւելի հզօր Եկեղեցիներու մշակոյթներուն հետ։ Այսպէս, մեր կրօնական գրականութիւնը, խորապէս հոգեւոր կնիքով դրոշմուած բանահիւսութիւնը, զմայլելի շարականներն ու աղօթքները — որոնց մէջ իր եզակիան տեղը ունի Նորեկացիի Աղօթամատեանը, իբրեւ մէկը համաշխարհային կրօնական գրականութեան գլուխ-գործոցներէն — արդար հպարտութեամբ կրնան բարձր պահել մեր ճակատը օտարներու առջև։

* *

Այսօրուան աշխարհին մէջ, ուր գահեր կը տատանին ու թագաւորներ մէկ օրէն միւսը գահընկէց կ'ըլլան, Բրիտանոսի թագաւորութիւնը աւելի կ'աժաւորուի ու կ'արժատանայ, հակառակ այս կամ այն երկրին մէջ, կարգ մը վարչաձեւերու սեղմումներուն հետեանքով անոր կրած ընկրկումներուն, երեւութական ամբողջանումին։ Կ'ընդարձակէ սահմանները իր տիրակալութեան սրտերու ու մտքերու աշխարհէն ներս, փառսելու համար իրտէսը ու գերազանց կրօնքը։ Ըլլալու իր հանգամանքը։ Պատճառը ստորի։ Այդ թագաւորութեան առջա աշխարհէն չըլլալուն հանգամանքը, ուրիշ խօսքով՝ հոգեւոր բնոյթը։ Ու չէ՞ որ հոգի առաւել է քան զմարմինը։

Հրեաներ երբ Պիղատոսի առջև կ'ամբաստանէին զԲրիտանոս, կը յայտարարէին թէ չէին ճանչնար զԱյն իբրեւ թագաւոր և չէին ուզեր որ Ան թագաւորէ անոնց վրայ։ Մենք ալ արդեօք նոյնը կրկնած չենք ըլլար մեր ամէնօրեայ մեղանշումներով։ Իր թագաւորութիւնը մերժած չենք ըլլար ամէն անգամ երբ կը թերանանք քրիստոնէական մեր պարտականութեանց մէջ, երբ կը զլանանք կատարելու մեզմէ պահանջուածը հանգէպ մեր ընտանիքին, ընկերութեան կամ համայնքին։

Բրիտանոսի տրուած ստորագրութիւններէն քաղաւոր բառը կարեւոր իր տեղը ունի

մեր Ժամագրքին մէջ։ Իսկ Ս. Պատարագի ընթացքին, երբ պատարագիչ քահանան Ս. Սկիհը կ'ընդունի տարկաւագի ձեռքէն, կ'ըսէ. «Մի՛ վէ՛ սա, թագաւոր փառաց...»։ «Յորհուրդ խորին»ն անմիջապէս ետք, Սրբազան Խորհուրդի սկիզբը — կարգ մը տեղեր նաև տւարտին — երգուող տաղը կը սկսի «Թագաւոր երկնաւոր» բառերով։ Մինչ Թարութեան կիրակիներու շաշու շարականներէն շատերուն մէջ շեշտուած է Թիսուսի թագաւորական հանգամանքը. «Թագաւոր փառաց Բրիտանոս», «Թագաւոր Բրիտանոս, էակից Հօր և Հոգւոյն», և այլն։

Հրեաներ մերժեցին Բրիտանոսը ճանչնալ իբրեւ թագաւոր և այդ մակդիրը հեգնականօրէն գնել տուին խաչափայտի ճակատին։ Բայց իրենց անարգած Վէժմը եղաւ Վելուխ անկեանը։ Ու Հերովդէսներու և Ներոններու կործանած գահերուն փլատակներէն ծնունդ առաւ մեծագոր ու անվախճան թագաւորութիւնը Բրիտանոսի, որ խաչը ունեցող իբրեւ դրօշ ու սէրը իբրեւ զէնք, անոնցմով զինաթափ ընելու ու ի վերջոյ գերելու համար կործար սւ խռայն սրտերը մարդերուն, իր մականին տակ առնելու համար հպատակներ՝ աշխարհի քոյր ժողովուրդներէն, կողմէն համար Վընտրեալ հօտը, որ քաջութեամբ պիտի սրհամարհէր աշխարհի մեծագոր կոյսերուն հրահանգներն ու հրամանները, երբ անոնք հաշտ չէին ընթանալ Սերկուսարի թագաւորին հաստատած վսեմ ու փրկարար սկզբունքներուն հետ, պիտի տային իրենց կեանքն իսկ, մնալու համար հաւատարիմ զինուորները Բրիտանոսի և արժանանալու համար երկնաւոր փառաց պսակին՝ զոր մեր աշխարհի գոռոզ և մեծամիտ արքաներէն և ո'չ մէկը կրնայ շնորհել իրենց։

Թողունք ուրեմն որ Բրիտանոս թագաւորէ մեր ամբին, մեր խղճին, մեր զգացումներուն ու մեր քովանդակ էութեան վրայ, ու մեր ապահովութիւնն ու երջանկութիւնը փնտռենք իր թագաւորութեան հաւատարիմ ու անձնազոհ հպատակները եղած ըլլալու սփոփարբ գիտակցութեանը մէջ։

ԳԵՌՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԴՅԱՆ